

FAZEKAS SÁNDOR

Töredezettségmentesítés

SZILASI LÁSZLÓ LUTHER KUTYÁI CÍMŰ REGÉNYÉRŐL

**Magvető Kiadó
Budapest, 2018
284 oldal, 3499 Ft**

”

Szilasi legújabb könyve személyes, vallomásos jellegű alkotás. Első renden az a kérdés, vajon egy ennyire személyes történet mit adhat azoknak, akik kívül vannak a történeten? Bízom benne, hogy kitalál valamit, és talán ki is talált; mindenesetre jócskán van miről beszélni.

A szerző súlyos betegségének és gyógyulásának, válásának és újrakezdésének a története ez a könyv. Habár egész addigi gyermek életét amatőr, felnőtt életét pedig professzionális olvasással töltötte, elfelejt olvasni, hogy utána újra visszanyerje ezt a képességét. Emlékezete – mivel a kór az agyat támadta meg – a betegség felszínre törése körüli események emlékeit törölte, így azokat másoktól kellett pótolnia. Nem csupán testileg, szellemileg is másokra volt utalva. A regény picit a számítógépek töredezettségmentesítésére emlékeztet, s maga a folyamat is megkívánja azt a rövid, heterogén szövegekből álló struktúrát, amelyet az elbeszélő választ. Persze nem csupán a meglévő töredékek elrendezéséről van szó, mint a számítógépes folyamat esetében, hanem a töredékek kiegészítéséről is. Amint a kötet rövid bevezető megjegyzése is kijelenti, a külső és belső emléktöredékek között vannak folytonossági hiányok, amelyeket a fantázia belak: talán nincsen is olyan elem, amely ne lenne többékevésbé „lakályosítva”. Természetesen ez teljesen átlagos ügymenet. Mindig így van ez, de hát ugye lehet, hogy objektív valóság nincs is, vagy ha van, isten tudja, hogy van.

A könyv maga töredékekből áll tehát, olyannyira, hogy Umberto Eco szakdolgozattal kapcsolatos mondását idézi fel bennünk: „A jó szakdolgozat olyan, mint a disznó. Semmit sem dob el belőle az ember.” Heterogén szövegtest, kisebb darabokból összeszöve; némely részleteket lehetett ismerni korábban, így, egymás mellé állítva azonban többet jelentenek, mintha a darabokat külön-külön olvasnánk. A kórismébe ágyazva kapaszkodókat kapunk a szövegek értelmezéséhez. A regény első renden a betegsége idején körülötte lévő – és ebben a nehéz helyzetben mellette álló – embereknek író-

dik. Mintha kapott volna valamit, amit vissza akarna adni, a maga módján. Felfeji, bemutatja, mi zajlik benne és körülötte, és a mélyfúrások során nagyjából eljutunk, ezúttal Otlikkal szólnán „a harmadik vagy a negyedik rétegig, alulról számítva: amitől olyan az „ürge”, amilyen. Valódi koponyalékelés ez, lélektani értelemben is, olyannyira, hogy néha eszünkbe jut az angol rövidítés is: TMI (too much information): azaz olyan dolgokat is megtudunk, amelyekre talán nem is feltétlenül voltunk kíváncsiak. Ez persze érthető: egy ekkora nagytakarításnál mindennek elő kell kerülnie, pontosabban, mindennek, ami elmondható, úgy, hogy a szöveg kerek maradjon. A szöveg stílusa esztétizáló és olvasóbarát módon csomagolja még az elvileg csomagolhatatlan borzalmakat és gusztustalanságokat is, amelyek időről időre át- meg át- vértzik a szöveg szövetét. Nézetem szerint az irodalom sohasem lehet teljesen őszinte, azonban Szent Ágoston óta gyakran törekszik rá. Ezen a hagyományon nyugszik, nyugodhat a szöveg: Ágoston, Petrarca, Rousseau, Bethlen Miklós, Otlík, Márai. Is. Meg ugye Karinthy, Esterházy, Nádas, a saját halál elbeszélését tekintve, még ha utóbbiakat nem is igen lehet imitálni; ez nem is célja a szövegnek. Más elbeszélői stratégiát választ: a megszakított, többféle nézőponthoz kapcsolható narratív hagyományt folytatja.

A meggyőzőnek ható őszinteség ellenére is, azt lehet mondani, hogy több olyan terület is azonosítható, amely elkerüli az író figyelmének máskülönben túpontos és éber tekintetét, nyilván nem véletlenül. Nem esik szó a külső történésekről, amelyek óhatatlanul befolyásolják az ember életét. A lehetséges témaköröket persze maga a szerző határozza meg, és a megadott területeken belül láthatólag alapos leltárt végez: rendet rak a fejében, mint egy régi, lomos lakásban, és nagy adagban szórja elénk gyermek- ifjú- és felnőttkori történeteit. Utazás ez a koponya körül, ő azonban enged picit bepillantani a koponya mélyére, a lomok és a törmelékek alá is. A gyermekkori betegség minuciózus leírása és az egyéb gyermekkori élmények is mélységes szomorúságot sugároznak; persze tudjuk, hogy a gyermekkor döntő hatással van a fejlődésre. Helyenként mintha Borbély Szilárd *Nincstelenség*-jét olvasnánk, annyira tömör nyomor árad a sorokból. Az elbeszélő aligha hangoztatja annyit, hogy az ember „önző, falékony húsdarab – előre mász s harap.” Nehéz lehet depresszióval élni, pedig, mint tudjuk, ez népbetegség.

A regényben bizonyos mértékig felfüggesztődik az ítéletalkotás, de persze ez a mérték nem mérhető a szkeptikusokéhoz, hiszen a szerző e könyve (is) Isten léte mellett hoz olykor rejtett, olykor nyílt argumentumokat. Az elbeszélő szerint vagy van, és akkor minden oké, vagy pedig jó lenne, ha lenne: jobb Istennel élni, minit Isten nélkül. Ez a Pascal-féle „Isten léteére kötött fogadás” modern, valamelyest profanizáló parafrázisa. Talán ez az istenhit, akár csak a szöveg optimizmusa, nem látszik nagyon erős lábakon állni. Sietünk leszögezni: nyilván nem a valóságban, hanem egy megalkotott, megrajzolt, s némileg egyszerűsített, sarkított másában vagyunk, előbbi megjegyzésünk tehát szigorúan a szövegre vonatkozik. Korántsem biztos, hogy az egyes ember tehet annál többet, mint hogy áhítja az Istent, mármint az isteni kegyelem nélkül, persze. Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei. Eszerint Luther kutyája vagyunk, ugye, már ha szerencsés az eset. Ha nem, akkor maradunk önző, falékony húsdarabok; ez kevésbé lelkesítő perspektíva. Otlík segít beszélni a befejezésről: mint ha egy ilyen megtisztító, nagy küzdelem után az élet még az új gyermek érkezésével együtt is már csak maradék nyári nagyvakáció lenne.